

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-7>

УДК: 338.24:303.444

ПАНОВА Ірина

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

<https://orcid.org/0000-0002-1975-5644>

e-mail: iryna.panova@karazin.ua

ІЛЮЩЕНКО Ігор

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

<https://orcid.org/0000-0002-1975-5644>

e-mail: iliushchenko2020uk11@student.karazin.ua

ОСОБЛИВОСТІ ШВЕДСЬКОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВ ЗАСТОСУВАННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Статтю присвячено особливостям Шведської моделі соціально-економічного розвитку та перспектив її застосування для України. Зазначено, що сьогодні Швеція є однією з провідних держав світу з високим рівнем життя та ефективною економікою. Аргументовано, що дослідження Шведської моделі дозволяє глибше зрозуміти принципи, які забезпечують її успіх. Висвітлено, що низка країн зацікавлені в аналізі та адаптації шведського досвіду для покращення власних соціально-економічних систем. Сучасна Шведська модель є важливим прикладом для держав з різними економічними та політичними умовами. В умовах змін у світовій економіці, демографічних зрушень та інших викликів постає питання щодо стійкості та ефективності шведської моделі. Проаналізовано соціальний вимір шведської економічної моделі, охарактеризовано економічні аспекти шведської моделі, а також оцінено перспективи застосування шведської моделі розвитку для України. Об'єкт дослідження – Шведська модель соціально-економічного розвитку. Предмет дослідження – досвід Швеції та його можливе застосування для України. Мета даної роботи полягає у науково-теоретичному аналізі процесу формування та еволюції шведської моделі соціально-економічного розвитку, а також у визначенні перспектив її адаптації для України. Отже, подальше дослідження шведської економічної моделі дозволить виявити її сильні сторони та можливі слабкі місця. Комплексне вивчення історичних аспектів шведської соціальної політики, інноваційних підходів до управління та принципів екологічної стійкості може стати основою для розробки стратегічних рекомендацій, які б сприяли розвитку України. Порівняльний аналіз з іншими моделями соціально-економічного розвитку допоможе визначити, які елементи шведської моделі можуть бути ефективно адаптовані та інтегровані в різні контексти, забезпечуючи гармонійний та стабільний розвиток як держави, так і суспільства.

Ключові слова: Шведська модель соціально-економічного розвитку, соціальний вимір, економічна модель

PANOVA Iryna, ILYUSHCHENKO Igor

V. N. Karazin Kharkiv National University

FEATURES OF THE SWEDISH MODEL OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT AND PERSPECTIVES OF APPLICATION FOR UKRAINE

The article is devoted to the peculiarities of the Swedish model of socio-economic development and the prospects for their application to Ukraine. It is noted that today Sweden is one of the leading countries in the world with a high standard of living and an efficient economy. It is argued that the study of the Swedish model allows for a deeper understanding of the principles which ensure its success. It is highlighted that a number of countries are interested in analyzing and adapting the Swedish experience to improve their own socio-economic systems. The modern Swedish model is an important example for countries with different economic and political conditions. In the context of changes in the global economy, demographic shifts and other challenges, the question of the sustainability and effectiveness of the Swedish model arises. The article analyzes the social dimension of the Swedish economic model, characterizes the economic aspects of the Swedish model, and assesses the prospects of applying the Swedish development model for Ukraine. The object of the study is the Swedish model of socio-economic development. The subject of the study is the Swedish experience and its possible application to Ukraine. The purpose of this paper is to provide a scientific and theoretical analysis of the process of formation and evolution of the Swedish model of socio-economic development, as well as to determine the prospects for its adaptation for Ukraine. Thus, further research of the Swedish economic model will help to identify its strengths and possible weaknesses. A comprehensive study of the historical aspects of Swedish social policy, innovative approaches to governance, and principles of environmental sustainability can form the basis for developing strategic recommendations that would contribute to Ukraine's development. A comparative analysis with other models of socio-economic development will help to determine which elements of the Swedish model can be effectively adapted and integrated into different contexts, ensuring harmonious and sustainable development of both the state and society.

Keywords: Swedish model of socio-economic development, social dimension, economic model

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Шведська модель соціально-економічного розвитку вважається однією з найуспішніших у світі, оскільки поєднує високий рівень економічного зростання з міцною соціальною захищеністю населення. Вона характеризується такими ключовими елементами, як всеосяжна система соціального забезпечення, прогресивне оподаткування, активна державна участь у регулюванні економіки та інноваційні підходи до управління. Вивчення цієї моделі є надзвичайно актуальним у контексті пошуку ефективних шляхів розвитку для України, яка наразі стикається з низкою економічних і соціальних викликів. Наукова важливість дослідження полягає у глибокому аналізі принципів і механізмів функціонування шведської

моделі, які можуть бути адаптовані до українських умов. Вивчення історичних передумов, політичних рішень та соціальних інновацій, що забезпечили успіх шведської моделі, сприятиме розробці нових стратегій для України. Зокрема, важливо дослідити, як елементи цієї моделі можуть допомогти у вирішенні проблеми економічної нерівності, підвищенні рівня соціальної захищеності та стимулюванні сталого економічного зростання. Практична значущість дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів для вдосконалення української системи соціально-економічного розвитку. Вивчення шведського досвіду допоможе розробити рекомендації щодо реформування соціальної політики, удосконалення механізмів державного управління та впровадження інноваційних підходів у економічному регулюванні. Це дозволить забезпечити більш гармонійний розвиток українського суспільства, підвищити рівень добробуту населення та зміцнити економічну стабільність країни. Таким чином, дослідження особливостей шведської моделі соціально-економічного розвитку та аналіз можливостей її адаптації для України є важливим завданням, яке має значний науковий і практичний потенціал.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Окремі аспекти теми значною мірою вивчені вітчизняними та зарубіжними дослідниками. Н.О. Мудролюбова у своїх працях ретельно проаналізувала соціальну політику Швеції, її проблеми та перспективи. Важливий внесок у дослідження економічних аспектів шведської моделі здійснили П. Гай-Нижник та Ф. Валлен. Крім того, Р.І. Кирпичник та західні науковці, зокрема В. Greve і D. Brommesson, вивчають ідеологічні та ментальні основи шведської моделі розвитку в контексті Скандинавських країн.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених шведській моделі соціально-економічного розвитку, залишаються невирішеними питання, які потребують подальшого аналізу. Зокрема, недостатньо вивченими є аспекти адаптації шведської моделі до умов України з її специфічними економічними, політичними та соціальними реаліями. Відсутній комплексний аналіз можливостей та ризиків впровадження окремих елементів шведської моделі в українському контексті. Крім того, необхідно детальніше розглянути питання взаємодії державних інститутів та громадянського суспільства в процесі реалізації соціально-економічної політики, а також дослідити інноваційні підходи до управління, які можуть бути застосовані в Україні. Ці питання є актуальними для розробки ефективних стратегій розвитку та формування рекомендацій щодо покращення соціально-економічної ситуації в Україні.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета даної роботи полягає у науково-теоретичному аналізі процесу формування та еволюції шведської моделі соціально-економічного розвитку, а також у визначенні перспектив її адаптації для України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Шведська економічна модель має різноманітні виміри, проте її сучасна форма базується на ліберальній ринковій економіці з перерозподілом фінансових доходів та підсиленими соціальними гарантіями, що показує ефективність.

Соціальний вимір шведської економічної моделі має прямий зв'язок із становленням Скандинавської моделі. Аналіз етапів розвитку соціальної моделі дозволить більш якісно зрозуміти витоки та механізми соціальної політики сучасної Швеції, адже надає загальне розуміння прийнятих рішень. Отже, на базі досліджень А.І. Кудряченко, Р.А. Кривонос, В.В. Солошенко та зроблених висновків, можна виділити наступні етапи становлення Скандинавської моделі, а саме:

1. Довоєнний період (1920–1930-ті рр.): у цей час соціал-демократичні партії переглянули свої ідеологічні засади, відмовившись від радикальних поглядів і перейшли до побудови welfare state. Це забезпечило створення підходу, який надав доступ до соціальної інфраструктури широким масам населення;
2. Післявоєнний період (до середини 1970-х рр.): за ці роки Скандинавська модель посприяла тому, що країни Північної Європи досягли найвищих показників соціалізації економіки, зокрема, у перерозподілі доходів та соціальних витратах держави. Проте, відбулося зростання державних витрат і оподаткування, що вказує на неефективність державного сектору в економіці;
3. Період з 1970-х рр. до середини 1990-х рр.: відзначився зниженням ефективності Скандинавської моделі, яке було зумовлене зменшенням впливу держави у формуванні заробітної плати та розпадом централізованої системи колективно-договірного регулювання;
4. З середини 1990-х рр.: відбувається перебудування та реформація системи взаємодії держави із приватним сектором, балансування рівня заробітних плат та сприяння зростанню продуктивності праці із збереженням рівня державних витрат. Все це показало свою ефективність та фіналізувалося у сучасному вигляді Скандинавської моделі [1, с. 45-46].

Важливим моментом Післявоєнного етапу для Швеції стає перехід до політики «солідарної заробітної плати», яка була спрямована на підвищення загального рівня життя в Швеції. Її підгрунтя

складається з ряду принципів, включаючи справедливий розподіл доходів, рівну оплату за працю для всіх працівників та зменшення відмінностей у зарплатах різних галузей економіки [2, с. 197].

Досліджуючи питання, Мудролюбова Н.О. зазначає, що ця політика призвела до того, що прогресивні профспілки, у боротьбі за «рівну оплату за будь-яку працю», призвели майже до повної рівності в оплаті праці між працівниками різних професій та рівнів освіти. Дана гілка розвитку може призвести до зменшення мотивації у професійному розвитку й особистісного зростання [2, с. 197].

Однією з найбільш очевидних рис скандинавської стратегії активації є наголос на індивідуальному контролі над власними можливостями. Головна мета полягає в тому, щоб люди розвивали свої людські ресурси та сприяли розвитку суспільства шляхом зайнятості. Завдяки кореляції з менталітетом шведського народу, це сприяло остаточному виходу з кризової ситуації та призвело до підвищення економічної ефективності [3].

При цьому, важливо розуміти, що шведське суспільство намагається боротися із участю держави у фінансовій регуляції. Наприклад, противники шведської моделі наводять результати опитувань громадської думки, проведених у 1997, 2002 і 2010 роках. Якщо спиратися на ці дані, то говоримо про те, що шість з десяти виборців висловлюють бажання зменшити податки, призначені для функціонування центрального уряду, тоді як тільки три відсотки виражають бажання їх збільшити. Вони також зазначають, що у Данії вже реалізують заходи щодо скорочення кількості урядових установ у своїй країні. Проте, це питання є політичним, має конотацію боротьби за владу та ресурси, тому, об'єктивно, прихильники таких думок – лише мала частина шведського суспільства. Тобто відбувається маніпуляція даними [3].

З початку 2000-х рр. економіка продовжувала зростати високими темпами, головним чином завдяки інвестиційному попиту. Динамічні експортні галузі, такі як телекомунікації та фармацевтика, демонстрували особливо високі темпи зростання. Це сприяло ефективному використанню ресурсів і потужностей для забезпечення конкурентоспроможності шведської економіки (використання виробничих потужностей становить майже 90%, особливо в промисловості) [4, с. 13].

Стабільне внутрішнє споживання підтримується послідовною антиінфляційною політикою, соціально орієнтованими державними фінансами та високим рівнем зайнятості, яке сприяє стабільній купівельній спроможності населення. Це вимагає подальших інвестицій в національну економіку, адже це дозволяє підсилити конкурентоспроможність. Даний момент у шведській економіці зображено на рисунку 1, а також до порівнянні дані щодо прямих інвестицій в економіку України. З графіку видно, наскільки впливає міжнародний імідж країни на підтримку внутрішнього економічного розвитку [4, с. 13].

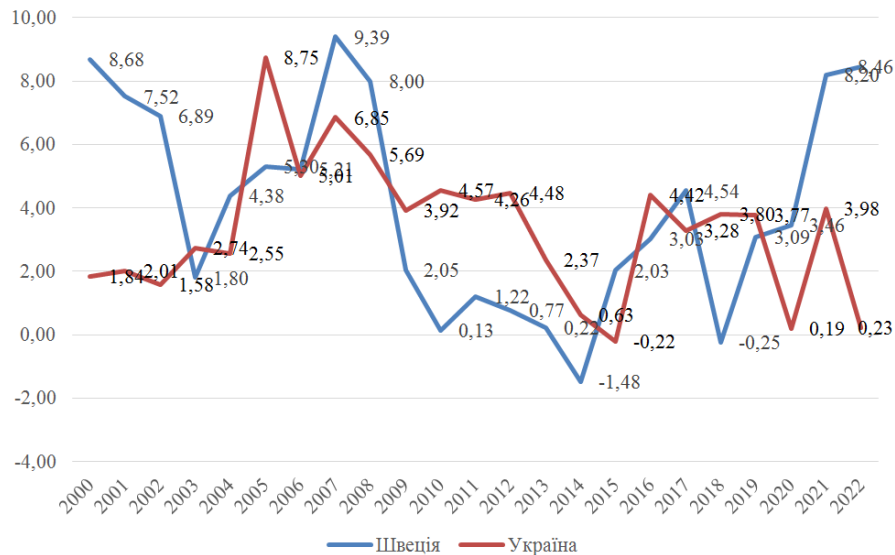

Рис. 1. Внесок прямих іноземних інвестицій до ВВП Швеції, % від ВВП

Складено автором за матеріалами: [5]

Важливі особливості стратегії активації скандинавських країн полягають у великій ролі держави у залученні максимально широкого кола населення до роботи чи інших діяльностей. При цьому, Джон Квіст стверджує, що в період з 1990-х рр. Швеція починає відставати у швидкості розвитку від Данії та Фінляндії, які традиційно вважалися менш розвиненими. Проте, це суперечить фактичним статистичним даним, які можна побачити у таблиці 2.2. [46, с. 225-230].

Дегтяр О.А. вказує на важливу роль місцевого самоврядування в процесі надання соціальної допомоги. Відповідно до закону, забезпечення соціальної підтримки є обов'язком місцевих влад. Важливо відзначити, що сучасна шведська система місцевого самоврядування базується на двох рівнях адміністративно-територіального устрою країни – місцевому (рівень муніципалітетів, комун) та

регіональному (рівень ленів), які відрізняються за характером та обсягом своїх повноважень. Місцевий рівень самоврядування не підпорядковується регіональному, але вони активно співпрацюють між собою і самостійно визначають форми та напрями [6, с. 9; 7, с. 37].

Обидва рівні самоврядування мають виборні органи та виконавчі органи, кількість, розмір і напрями діяльності яких визначаються радами самостійно. Наразі у Швеції налічується 290 муніципалітетів та 21 окружних рад. Отже, навіть в цьому питанні легко простежується класичний підхід до соціально-демократичної політики Швеції. Таким чином, можемо стверджувати, що на всіх можливих рівнях Швеція користується засадами соціалістичної спрямованості [7, с. 37].

Продовжуючи тему обов'язків органів місцевого самоврядування, то муніципальні програми соціального захисту індивідуальних громадян або сімей спрямовані на підтримку уразливих груп. Вони спрямовані на профілактичні заходи та спеціалізовану освітню роботу з дітьми, молоддю та особами, які знаходяться в ризику; надання соціальної допомоги (у вигляді матеріальної підтримки); консультації з питань сімейного життя та заходи щодо утримання батьківства [6, с. 9-10].

Якщо аналізувати доходи населення лише від заробітної плати (середньомісячний дохід близько 2 500 доларів США), то 36% населення належить до групи з низькими доходами, що є найвищим показником серед промислово розвинених країн. І в іншій державі це могло б сприяти колапсу економіки та соціально-політичного сектору, проте Швеція – особливий випадок [6, с. 8-9].

В межах шведської моделі економіки, важливо зазначити, що сукупний суспільний дохід перерозподіляється через соціальні виплати (близько третини державного бюджету спрямовується на соціальні потреби), соціальні видатки місцевих бюджетів і виплати з пенсійних та інших соціальних фондів, група малозабезпечених становить лише 5,6% населення. Порівняння з аналогічними показниками в США (27% і 17% відповідно) свідчить про ефективність цієї системи [6, с. 8-9].

Підтвердити низький рівень соціального розшарування можемо завдяки даним від Статистичного управління Швеції. Середня заробітна платня по всіх секторах не залежно від статі, складає 38300 шведських крон на місяць (що приблизно становить 140 тис. грн.) (рис.2). Навіть, якщо брати найнижчий показник – працівників фізичної праці у приватному секторі, то вони в середньому поміж статей отримують 30800 шведських крон на місяць (приблизно 115 тис. грн.). Крім того, у США при конвертації складе майже 3000 доларів США.

Перед Королівством залишається відкритим питання щодо забезпечення максимальної рівності гендерної оплати праці. Крім того, важливо приділити увагу розгляду величини відсотку від заробітної плати, який відраховується на податки, і чи вистачає, на мінімальні потреби. Враховуючи той момент, що шведська податкова та соціальна системи враховують рівень заробітку особи, то у прошарку населення з найменшими доходами, крім знижених податків, так само є і доступ до пільг та виплат.

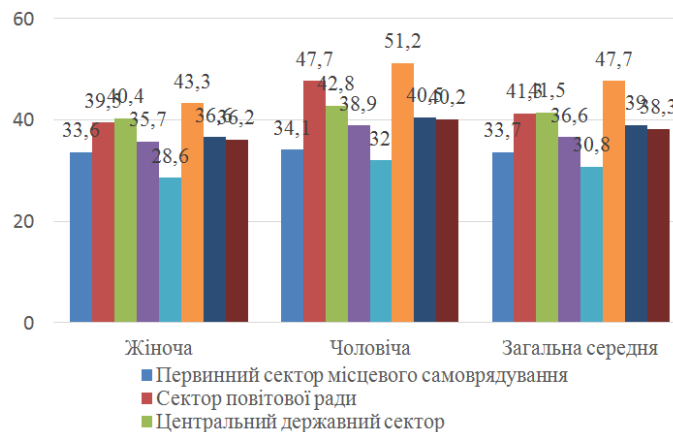

Рис. 2. Середньомісячна заробітна плата за секторами за 2022 р., SEK Складено автором за матеріалами: [8]

Крім того, розглядаючи статистичні дані, можемо зазначити, що скандинавські країни мають вискі показники соціального благополуччя. На рисунку 3 зображено графік, побудований на даних від ОЕСР. За ними видно, що серед країн-членів ЄС Швеція, Данія та Фінляндія, за умови більшої кількості державних соціальних гарантій, мають не найвищий відсоток витрат від ВВП. Це свідчить про те, що скандинавські країни досягають порівняно позитивних результатів добробуту населення без того, щоб бути серед тих, хто витрачає найбільше.

Однією з особливостей скандинавської моделі соціального захисту у Швеції є те, що вона передбачає як комплексне соціальне забезпечення, так і державні послуги, такі як освіта й догляд. Правила, що визначають право на ці соціальні виплати, відрізняються, але важливою особливістю є те, що платоспроможність не є критерієм. Право на ці пільги є універсальним у тому сенсі, що вони доступні всім громадянам без попередніх внесків чи зборів [10, с. 64-65].

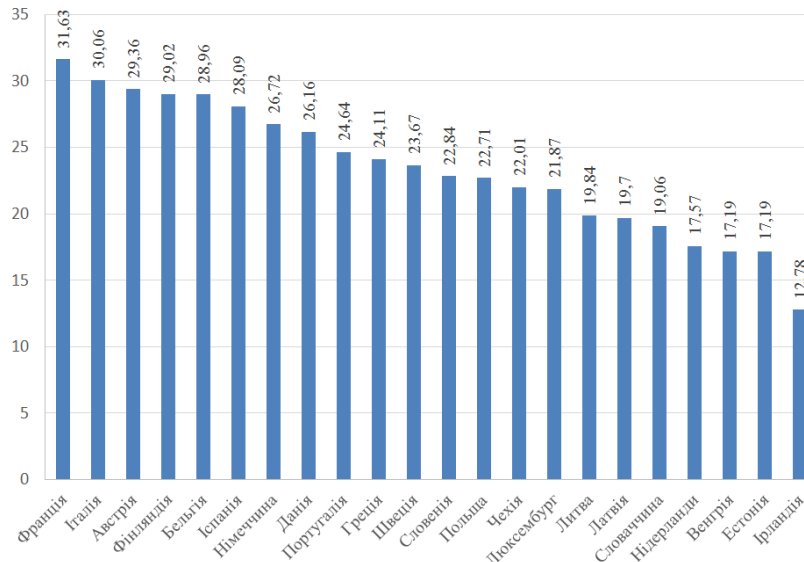

Рис. 3. Соціальні витрати держав у 2022 році, % від ВВП

Складено автором за матеріалами: [9]

Крім того, важливо зазначити, що значна зацікавленість України в інтеграції з ЄС вимагає, щоб усі сфери державного управління керувалися європейськими цінностями та результатами. Однак, якщо порівнювати соціальну політику України зі соціальною політикою Швеції, то можна виявити деякі проблеми, які Україна має вирішити [11, с. 167].

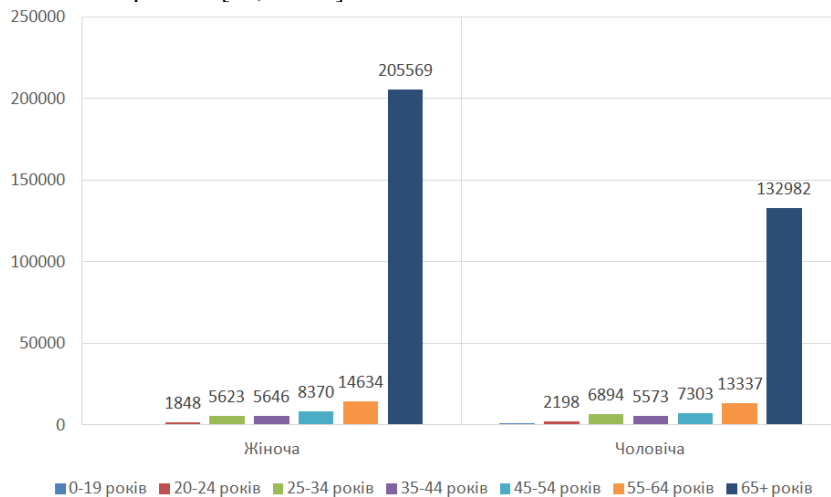

Рис. 4. Кількість осіб, що отримали послуги муніципальної охорони здоров'я та медичне обслуговування протягом 2022 року

Складено автором за матеріалами: [11]

Як вже було зазначено, шведська соціальна політика наголошує на принципах комплексного соціального захисту та високого ступеню рівності. Як підтвердження цьому, шведські системи охорони здоров'я та освіти є безкоштовними і пропонуються всім громадянам на рівних умовах (рис. 4). Політика спрямована на забезпечення соціальної справедливості та рівних можливостей для всього населення Королівства [11, с. 167].

Тому, хоча соціальна політика України прагне наблизитися до стандартів ЄС, вона стикається з низкою проблем, таких як недостатній соціальний захист, корупція в системі охорони здоров'я та освіти, а також нерівний доступ до якісних послуг [11, с. 167].

Ряд дослідників відзначають важливість скандинавської співпраці як форуму для порівнянь і конкуренції у впровадженні ефективних соціальних програм, а відхід від соціально-демократичного формату – скорим та очевидним. Противники цього підходу наводять погляд Уффе Остергорда щодо державного устрою у формі будівництва welfare state, де він зазначав, що це «найвища стадія соціальної держави». Фактично, ведеться мова про боротьбу прихильників ліберальної демократії із найменшим втручанням у соціальний сектор та соціал-демократів [13, с. 79].

Р.О. Каліновський пропонує розглядати шведську модель в розподілі на три критерії, що, на його думку, якісно характеризують її: відповідальність, регулювання та перерозподіл. Важливо зазначити, що автор вказує на те, що система притаманна всім Скандинавським країнам [14, с. 19-20].

Відзначається, що дана економічна модель відома своєю високою соціальною відповідальністю та акцентом на перерозподіл доходів у суспільстві. Крім того, вона базується на регулюванні трудових відносин шляхом соціального діалогу, трудового законодавства та колективних договорів, при цьому бізнес-середовище має досить високий рівень регуляції. Завдяки податковій системі здійснюється фінансування соціальних виплат, спрямованих на зменшення відмінностей у доходах населення [14, с. 19-20].

До того ж, профспілки відіграють активну роль у навчанні, управлінні кадрами та страхуванні від безробіття, співпрацюючи з урядом. Така модель також відзначається активною політикою зайнятості, що сприяє високому рівню працевлаштування. Важливий аспект, на який вказує автор, Швеція є відомою як країна-прототип цієї моделі, маючи найдовшу історію застосування вищезазначених базисів [14, с. 19-20].

В даному контексті важливо звернути увагу на Інженерну Угоду 1905 року та Грудневий компроміс 2006 року між профспілками й представниками роботодавців. Ще одним з вирішальних проривів у питанні регуляції між сторонами ринку можна вважати Угоди Зальцбодена 1938 року між Конфедерацією профспілок Швеції та Конфедерацією роботодавців Швеції. Останній встановив набір правил, процедур і двосторонніх органів для регулювання відносин між сторонами ринку праці. Тобто, важливою складовою та особливістю у Швеції є модель двостороннього саморегулювання, що відрізняється галузевими колективними угодами, високою густотою профспілок та високим рівнем приєднання до асоціацій роботодавців [15, с. 370-371].

Швеція, як і інші Скандинавські країни, мають особливу систему взаємодії держави та населення. Швеція взагалі є найбільш яскравим представником цієї концепції. Це концепція, яка в західних дослідженнях відома як «Nordic welfare state», що можна перекласти як «Держава Нордичного Добробуту». Тож, потрібно розглядати шведську економічну модель в контексті цього вектору [16, с. 43].

Важливо розуміти, що «державна добробуту» не є суто шведським або скандинавським ноу-хау, проте він має чітку різницю із прикладами з інших країн-членів ЄС. Як зазначає Бент Грив, нордичний «welfare state» користується принципами універсалізму. На відміну від інших європейських держав, де, зазвичай, соціальна допомога спрямована на окремі верства населення, у Швеції користуються підходом, що всі верства населення мають отримувати рівний доступ до соціального забезпечення, при цьому така система має вирівнювати соціально-економічний рівень індивідуальних осіб у державі [16, с. 44].

Щоб більш широко розуміти питання, маємо відзначити, що національне стратегічне планування Швеції покладено на уряд, що сприяє розвитку суспільства та впливає на законодавчі зміни. Уряд очолюється прем'єр-міністром та 22 міністрами, а також Ріксдагом, шведським парламентом, який має законодавчі повноваження. Центральним аспектом структури управління є інтегроване планування та координація між міністерствами для успішного досягнення цілей [17, с. 2-3].

Як учасник Конференції ООН зі сталого розвитку 2012 року, Швеція підтримала ідею Цілей сталого розвитку. Це стало логічним продовженням Цілей розвитку тисячоліття, спрямованих на вирішення нагальних глобальних проблем, таких як бідність, доступ до води та зниження дитячої смертності. Крім того, це доповнює соціал-демократичні ідеї шведського суспільства, що вже є історично поєднаними із ним [17, с. 2-3].

Швеція добре підготовлена до реалізації цілей сталого розвитку, тому схвалила національну стратегію «Цілі сталого розвитку до 2030 року», але стикається з недоліками у своїй внутрішній політиці з цього питання. Проте, важливо відзначити, що такі проблеми можуть постійно виникати в державі з високим рівнем соціального захисту. Тому реалізація настільки амбітного плану на національному рівні є новим викликом для Королівства. Наприклад, воно активно співпрацює з Палестиною з метою поліпшення умов життя людей і сприяння розвитку [17, с. 2-3].

У XXI ст. Швеція зарекомендувала себе як країна з сильною та стабільною економікою, темпи зростання якої перевищують середні показники економічного розвитку в зоні ЄС. Однак, інтеграція Швеції у європейську економічну систему та світовий тренд на глобалізацію стали факторами, що відіграють важливу роль у формуванні економічного середовища країни [4, с. 13].

Шведська економіка є досить стійкою, незважаючи на те, що більшість експортних позицій у 2020 році продемонстрували незначне падіння порівняно з 2019 роком або менш стрімке зростання, ніж в інші роки. Найбільше зростання спостерігається за дорогоцінними металами (+114,19%), що відображає тенденцію до підтримки бюджету в період пандемії на COVID-19.

За винятком транспортних засобів та запчастин (-0,91%), середньорічні темпи зростання кожної категорії експорту демонструють зростання. Це свідчить про якісну політику уряду щодо організації економічних відносин. Цифри чітко показують, що найбільша частка експорту припадає на категорію машинобудування, яка включає високотехнологічне обладнання, двигуни та умовно все, що пов'язано з ядерними реакторами. У 2022 році це принесло Швеції 42 мільярди доларів США.

У відносинах з Європейським Союзом та східними «сусідами» (в рамках «Східного партнерства») шведський уряд прагне поглибити співпрацю з ЄС, що сприятиме економічному розвитку та протистоянню фінансово-економічним викликам. Проте, як відомо, Швеція не поспішає із валютно-фінансовою інтеграцією задля забезпечення економічного суверенітету [17, с. 2-3].

В концепцію соціально-спрямованої економіки та Цілей сталого розвитку якісно вкладається ідея збалансування проміжків вільного часу з сім'єю та роботою, яку уряд Швеції називає «Work-life balance». Ця ідея є прикладом практичного виміру та, на перший погляд, дуже проста – надати можливість шведським молодим сім'ям проводити більше часу з дитиною в перші роки її життя, при цьому не втрачаючи роботу та посаду на роботі завдяки системі соціального гарантування [18].

При цьому, очевидно, що таку систему складно собі уявити, наприклад, в Україні, адже держава гарантує 480 днів оплаченої відпустки на двох молодих батьків, що еквівалентно півтора року. Це здається дуже великою витратою для роботодавців, проте, це є ефективним. За даними, які надає уряд Швеції, працездатна доля населення країни працює в середньому близько 1441 годин на рік, що приблизно на 18% менше, ніж середній показник по країнам-членам ОЕСР [18].

Водночас примітно, що при такій кількості робочих годин, згідно зі статистичними даними ОЕСР, майже 90% людей у віці від 25 до 64 років зайняті на ринку праці Швеції, що є дуже високим показником. Крім того, продуктивність у Швеції країні не поступається продуктивності в інших країнах ЄС [18].

Продовжуючи тему універсалізму шведської моделі економіки, цікавою є оцінка Річарда Тітмуса, відомого британського соціолога, який у 1968 році зазначив, що «універсалізм сам по собі не є достатнім: в медичній допомозі, у соціальному забезпеченні, залежному від зарплати, та у освіті. Це було виявлено у минулі два десятиліття з фактів щодо нерівностей у розподілі доходів і багатства». Однак, з точки зору 2024 року, універсалізм показує більш високу ефективність для добробуту населення в цілому [16, с. 44].

Пітер М. Дженссон звернувся до робіт ідеологів соціалізму, щоб описати шведську економічну модель. Він зазначив, що Анрі Сен-Сімон та Еміль Дюркгейм у своїх роботах звертають увагу на необхідності моралі солідарності в суспільстві та ролі організацій у забезпеченні цієї моралі. Внутрішня солідарність і класова нерівність у суспільстві впливають на ефективність функціональної системи, що відображає тренди внутрішнього стану суспільства Королівства. Толкотт Парсонс також розвивав це питання, привертаючи увагу на необхідності соціального контракту. Це є важливими принципами функціоналізму, які якісно реалізуються у Швеції на практиці. Такий підхід, спрямований на забезпечення стабільності та ефективності суспільства через сприяння соціальній кооперації та солідарності, показує високу ефективність [12, с. 3-5].

Показовим моментом в характеризуванні шведської економіки є криза початку 1990-х рр., яка трапилася майже у всіх країнах Північної Європи. Цьому сприяла політика сильного державного регулювання фінансової системи у 1980-х рр., що в кінцевому висновку надало державі дуже низький рівень безробіття та стабільність валюти, проте створило проблему із перегрівом економіки та зменшенням конкурентоспроможності національного виробника. Важливо розуміти, що такі рішення приймалися з оглядом на соціал-демократичні ідеали держави, проте це створювало чимало проблем [14, с. 21-23].

Заслуговує на увагу розгляд можливих вирішень цієї проблеми: Швеція, Данія та Фінляндія, у 1990-х роках прийняли спільну стратегію для подолання економічних труднощів. Ця стратегія мала на меті збалансувати підвищення заробітної плати зі зростанням продуктивності праці та збереженням рівня державних витрат і податків. Вона також передбачала реформування системи ринку праці для підвищення конкурентоспроможності й створення і просування нових технологій для стимулювання економічного зростання [14, с. 21-23].

Контур стратегії охоплював як соціальні, так і економічні аспекти. Тому уряди активно працювали над стабілізацією ринку праці та зниженням рівня безробіття. Реформи у сфері освіти та професійної підготовки, а також сприяння мобільності робочої сили сприяли підвищенню рівня зайнятості та якості робочої сили. Важливим аспектом цієї стратегії було покращення фіскального здоров'я. Це передбачало швидкі результати та розподіл тягаря між особами з високими доходами, а також підтримку соціальних секторів [14, с. 21-23].

Запровадження цільового показника платіжного балансу країни та новий закон про бюджет створили міцну правову основу для подальшої стабілізації економіки. Ці заходи допомогли досягти цілей стабілізації державного боргу та скорочення бюджетного дефіциту. В результаті в цих країнах було створено основу для низької інфляції та загальної стабільності [14, с. 21-23].

Внаслідок тривалого процесу, який тривав понад сто років, важливо звернути увагу та проаналізувати результати складних процесів формування шведської економічної моделі (табл.2). З огляду на своє географічне розташування, ресурсно-людську базу та стратегії реалізації соціальної політики, Швеція стала однією з найбільш привабливих країн для проживання в Європі, що характерно також для інших скандинавських держав.

Швеція є давнім партнером України в питаннях соціальних перетворень та формуванні сучасної європейської демократичної системи. Для шведського уряду і народу, зокрема, це питання ідеї та поглядів. Саме через це, наприклад, уряд Швеції не лише фінансово, а й також, передаючи власний досвід, допомагав Україні в процесі децентралізації органів місцевого самоврядування. Нинішній посол Швеції в Україні Тобіас Тибберг в питанні пріоритетів стосовно відносин між двома країнами окремо наголошував на тому, що воно було одним з найбільш пріоритетних протягом багатьох років [20].

Таблиця 2

Ранжування нордичних країн у порівнянні з ОЕСР та ЄС за основними параметрами

Показник	Країна			
	Данія	Фінляндія	Норвегія	Швеція
Індекс рівня тривалості життя, 2022	28	22	10	12
Індекс людського розвитку, 2022	6	11	2	7
Державні соціальні видатки за даними ОЕСР, місце за % від ВВП, 2022*	8	4	18	11
Загальні податкові надходження за даними ОЕСР, місце за % від ВВП, 2022	7	4	2	8
Національний дохід на душу населення за даними ОЕСР, 2022	4	13	2	8
Рівень тривалого безробіття за даними ОЕСР, 2022	28	24	26	25
Рівень працевлаштованості за даними ОЕСР, 3 квартал 2023	5	10	2	3
Державні витрати на ринки праці за даними ОЕСР, місце за % від ВВП, 2021	4	7	17	12
Гендерний розрив в оплаті праці за даними ОЕСР, 2022	4	23	3	9

Таблицю складено автором за матеріалами: [5; 9; 16. с. 47]

Примітка: Показники складені за даними від ОЕСР беруться поміж країн ЄС та середнім по країнам-членам ОЕСР.

Розгляд відносин Королівства з Україною потрібно розпочати з дослідження інтересів сторін у цьому співробітництві. Для Швеції це може стати позитивним кейсом у сприянні країною миру та демократії, а також потужним посиленням власних позицій у ЄС. Для України це ще один союзник у боротьбі проти Росії, а також гарний інвестор в економіку. Інтереси обох сторін полягають у взаємному розвитку та подальшому підсиленню власних позицій. Такий напрям дозволяє державам все більше поширювати інститут демократії та європейських цінностей [21, с. 4–5].

У контексті реформ потрібно звернути увагу на проблему державного стратегічного планування в Україні. Маємо розуміти, що цей аспект державної політики є одним з найважливіших при підготовці до важливих соціально-політичних перетворень, адже він прямо впливає на те, як ці зміни будуть відбуватися. Фактично, стратегія – це визначення мети, цілей та завдань для держави в окремому аспекті життя суспільства [22, с. 15-16].

Базуючись на позитивному досвіді Швеції в питанні стратегічного планування та проблемах, що існують з цього питання в Україні, можемо виділити наступні аспекти, які мають виконуватися, щоб підвищити ефективність виконання стратегічних документів:

1. по-перше, попередній аналіз та прогнозування, що призведе до більш якісної оцінки існуючих проблем в країні. Це, у свою чергу, сприяє підсиленню ефективності програми. Проблема із невиконанням даного моменту помітно і досить;
2. по-друге, більш жорсткий контроль за виконанням програми з боку уряду. Наразі в Україні існує відповідна проблема, адже відсутні чіткі механізми контролю за виконанням державних програм;
3. по-третє, створення довгострокових програм. Наразі в Україні відсутні довгострокові стратегії, які могли би визначати напрям розвитку держави на 10-20 років вперед, надаючи візію шляху державного сектору [22, с. 17; 17, с. 4].

Імплементация даних елементів державного управління в Україні є цілком реальним та поступово реалізується навіть в рамках складного соціально-економічного положення держави. Посольство Швеції в Україні також звертає увагу на те, що у Королівстві у 2014 році було прийнято Регіональну стратегію співпраці зі Східною Європою, Західними Балканами та Туреччиною. За цим документом, Україна є одним з головних адресатів, тому шведський уряд активно допомагає Україні у сфері реформ [23].

Шведське агентство економічного та регіонального розвитку у своєму звіті 0218 «Регулювання та конкуренція» досліджує питання регулювання економіки в країнах світу і вказує, що останніми роками уряди інших країн активно зосереджуються на зниженні прямих витрат бізнесу на дотримання вимог законодавства, зокрема, шляхом зменшення адміністративного тягаря. Однак, вони також повинні враховувати непрямі витрати, які можуть мати значний вплив на конкурентоспроможність та економічний розвиток. Тобто, одним з підпунктів у шведській економічній моделі можна визначити як звертання уваги на перспективу економічного розвитку кількох основних напрямків підприємства, враховуючи можливі нові етапи розвитку галузей. Це має стати якісним прикладом формування різних політик всередині України, що допоможе вирішити проблему стратегічного планування, базуючись на даних принципах [24].

Швеція, використовуючи власний досвід, пропонує такі стратегічні кроки для України:

1. Інтенсифікація економічної злагоженості з ЄС з метою стимулювання розвитку ринкових механізмів;
2. Заціпеніння демократичних структур і гарантування прав людини, а також належне упровадження правового порядку в країні;

3. Вдосконалення природоохоронних заходів з метою зниження антропогенного впливу на клімат та збільшення опору до змін клімату в навколишньому середовищі [25].

У питанні економічної інтеграції до ЄС Україна дуже цікавить досвід Швеції. Сан-Чул Парк привертає увагу на отриманих економічних зростаннях Королівства від приєднання до ЄС. Досліджуючи це питання, авторка вказує, що хоча ріст економіки і є менш інтенсивним ніж у інших країнах, але він посилюється і становиться більш сильним з кожним роком. Крім того, Швеція здобула зниження цін за рахунок розширення ринку імпорту. Даний приклад вказує на те, що поступова трансформація України на рейки європейської якості, надасть можливість швидко інтегруватися в систему європейської економіки [26].

Однак, для цього Україні потрібні глибинні соціально-економічні перетворення. Уряд Швеції привертає увагу уряду та населення України до наступних моментів, які потрібно втілити, щоб підсилити цей трансформаційний процес, що сприяє його прискоренню:

1. інклюзивне економічне зростання;
2. довкілля та ефективність;
3. посилення демократії та прав людини;
4. гендерна рівність;
5. вільні та незалежні ЗМІ;
6. громадянське суспільство;
7. реформа державного управління;
8. відновлення миру та гуманітарна допомога [27].

Відповідно до 7 пункту, головною метою співпраці Королівства з цього моменту є створення ефективного державного управління з високим адміністративним потенціалом для впровадження необхідних реформ у контексті інтеграції до ЄС та поліпшення якості надання державних послуг. Це повертає нас до слів Тобіаса Тиберга про реформу децентралізації. Також, ми говоримо про підтримку в сфері управління державними фінансами, що зосереджується на збільшенні прозорості та відповідальності державних фінансів та сприянні реформам у бюджетному процесі та податковій системі України [32].

Державний сектор у Швеції поділяється на загальнодержавний та місцевий, причому місцева влада складає більшу частину. Як відомо, районні ради та муніципалітети є незалежними один від одного. Уряд та місцеві органи влади співпрацюють у різних сферах для досягнення кращого врядування. У той час як центральний уряд і парламент встановлюють основні параметри соціально-економічного розвитку країни та регіону, місцеві органи влади мають значну свободу для досягнення цієї мети, включаючи організаційні та ресурсні можливості. Ця модель може бути корисною для України, особливо в контексті реформування політичної системи та зменшення впливу держави на місцеві справи. [7, с. 38].

Швеція показує позитивну практику інституту помічників депутатів. Особи, що працюють з діями різного рівня у такому характері взаємодії отримують корисний досвід щодо функціонування державних та місцевих органів влади. Це створює систему підготовки політиків різного рівня, а також дозволяє уникнути потрапляння невідповідних випадкових осіб до парламенту. Цей досвід поступово втілює Україна, проте не на тому рівні, як це відбувається у Королівстві [23].

Розглянемо порівняння України, Швеції та Польщі за комплексним індексом соціального розвитку у період з 1990 р. по 2020 р. (рис. 5). Цей графік якісно відображає стабільність зростання якості соціального життя у Швеції та Польщі, особливо з моментів, коли обидві вступили до ЄС (у 1995 р. та 2004 р. відповідно). Важливо зазначити, що відповідно до цих даних, бачимо, що Україна майже не зростає. Рівень розвитку є відповідним до шведського, проте остання і так мала дуже високі показники серед країн світу. Польща, як схожа до України держава, що є країною-сусідом, з 1990 р. по 2020 р. показує зріст показників у 15,43%, у той час, коли Україна – 7,66% за той же час. Крім того, це показовий момент, адже країни починали зі схожими показниками на момент відліку [23].

У секторі державного управління корисним досвідом Швеції може бути система взаємодії держави та населення Королівства із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій. Швеція є однією з надпровідних країн світу в питанні електронного врядування. Наразі, населення Королівства може отримати майже всі державні послуги в Інтернеті, що значно пришвидшує функціонування держави [10].

Важливим аспектом у забезпеченні такого рівня є потужна законодавча база, яка гарантує вільний доступ громадськості до офіційних документів. Фактично, будь-який документ, який проходить через уряд, окрім секретних, що стосуються національної безпеки та чітко визначені закони, є суспільно-відомими та відкритими. Це створює позитивний зв'язок населення із урядом, що сприяє загальній довірі та розвитку зсередини [10].

Корисним досвідом для України може бути впровадження деяких форм державного регулювання фінансового ринку, які вже успішно застосовуються в Швеції та інших країнах світу. Перш за все, необхідно активно вживати нормативно-правове регулювання, яке включає прийняття нормативно-правових актів щодо діяльності учасників фінансового ринку. Також важливо встановити систему ліцензування та спеціальної реєстрації для контролю за професійною діяльністю на ринку. Додатково, потрібно посилити

державний контроль за діяльністю учасників фінансового ринку, забезпечуючи перевірку інформації та дотримання законодавства [24, с. 74].

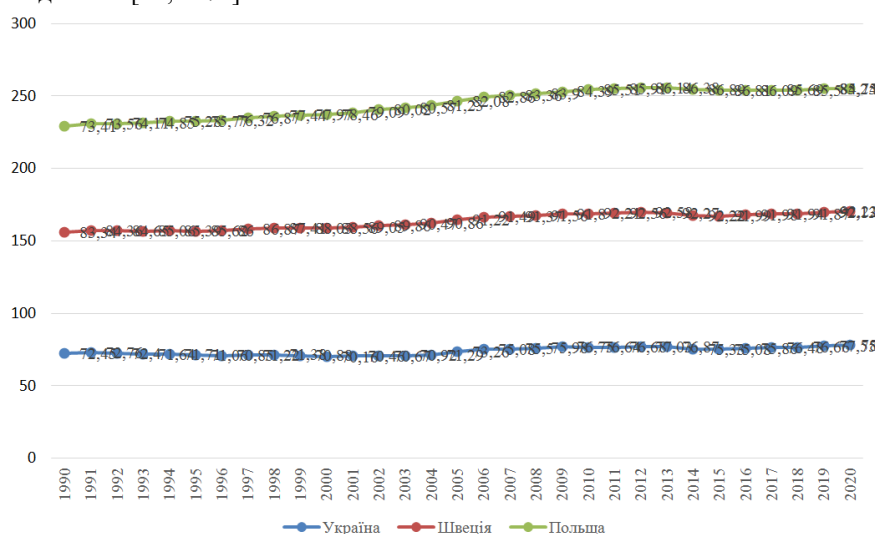

Рис. 5. Порівняння Швеції, України та Польщі за індексом соціального прогресу у період з 1990 по 2020 рр. Складено автором за матеріалами: [23]

Крім того, враховуючи складне соціально-економічне положення України, державний перерозподіл коштів та підсилення регулятивної функції держави надалі (особливо, на перших післявоєнних етапах) може сприяти створенню соціально спрямованої держави скандинавського типу, які відрізняються великим рівнем захисту населення. Як відомо з прикладу Швеції, ця стратегія, у випадку поєднання її з ліберальними ринковими реформами та зниженням державних тарифів, призводить до максимально швидких економічних перетворень.

Існування шведської економічної моделі базується не лише на соціальних гарантіях – ми також маємо привертати увагу до багатьох напрямків та сфер життя. Зокрема, дуже важливими аспектами успішного функціонування держави є науково-технічний розвиток, що, у перспективі, веде за собою економічне зростання. Крім того, маємо привертати увагу до питань зовнішніх відносин та національної безпеки, що забезпечують стабільність країни від глобальних проблем.

Тому маємо привертати увагу до переймання досвіду Швеції Україною в науковому секторі. Неможливо не позначити, що у 2017 році компанія «Ericsson» заснувала науково-дослідницький центр у Львові. Фактично мова йде про співпрацю у телекомунікаційній та ІТ сферах. Крім цього, Швеція взагалі є важливим для України імпортером високорозвинених технологій, що розвивають наукову та соціальну сферу. Зокрема, у 2017 році обсяг імпорту таких технологій склав 25,3 млн. дол. США. Такий напрям співпраці дозволяє отримувати внутрішні навички співробітниками та державою, що впливає на подальші перетворення [25, с. 13–15].

При цьому, існує проблема того, що шведські підприємці не дуже бажають вкладатися в економіку держави, яка постійно фігурує у світовому дискурсі та різноманітних рейтингах як країна з низкою проблем. Про це може свідчити рівень прямих іноземних інвестицій зі Швеції, що протягом 2010-2017 років зменшився на 52%. При цьому, все ж таки є галузі, в які шведи активно інвестують – ІТ, телекомунікації, модернізація інфраструктури та сільського господарства. Україна має переймати досвід нульової толерантності до корупції, проводити державні перетворення та вести активні кримінальні справи проти корупціонерів [25, с. 14].

Співробітництво в ІТ-секторі та НТР обумовлено тим, що Україна та Швеція мають історію тривалих політичних та економічних зв'язків. Таким чином, сучасний стан відносин – це логічне продовження відносин, які будувались багато століть тому та закріплювалися протягом XVI-XIX століть. Вже на початку 2000-х рр. Швеція почала збільшувати свою допомогу Україні в кілька разів, а також стала лідером політичних та економічних інвестицій в постреволюційну Україну. [25].

Економічному розвитку України також сприяє щорічний Шведсько-український бізнес форум у Києві, що допомагає знайти бізнесу двох країн точки дотику та шляхи до співпраці. Це також поглиблює та розширює спектр та силу відносин у політичному та економічному аспектах. Також це дозволяє провести обмін корисним досвідом. Це є дуже важливим аспектом, адже бізнес є рушієм соціально-демократичних перетворень всередині держави [25].

В контексті отримання корисного досвіду та можливого приходу України до ідеалів шведської економічної моделі, також важливо звернути увагу на цікавий аспект, що пов'язаний із підходом до формування зовнішньополітичних доктрин, поведінки на світовій арені та інших аспектах міжнародної

діяльності. Цей момент є дуже важливим для економічного добробуту країни через важливість позиціонування держави.

Розглянемо аспект формування та реалізації безпекової політики, а саме – різниці даних в Україні та Швеції. У той момент, коли Україна максимально активно просуває та лобює ідею вступу до НАТО, ставить державною ціллю, постійно шукає підтримки в різних країнах, які є членами Альянсу, активно заявляє про це на різних міжнародних платформах, Швеція ж поступово приходила до рішення щодо вступу до НАТО. Дане рішення було прийнято в критичний момент, адже Королівство бачить в цьому не перспективу власної безпеки, а перспективу загальної безпеки на континенті [26].

Варто звернути увагу на принципи нордичності, якими користується Королівство. Швеція побачила загрозу з боку Росії та почала повертати цей принцип як зовнішньополітичну позицію. Його важливість неможливо недооцінити, адже він виконує одразу 3 функції: він захищає національний інтерес, є базисом для політики зовнішньої та безпеки, а також допомагає просувати власні інтереси на міжнародній арені. Україна має звернути увагу на цей аспект, адже, не зважаючи на всі події, що відбуваються з лютого 2022 року, держава все одно поступається своїми національними інтересами у зовнішній політиці. Таке ставлення до ситуації також відображає внутрішній аспект – соціально-економічний розвиток та ставлення держави до населення [6].

Крім того, у шведському суспільстві існує консенсус з владою щодо питання, чи Україні потрібна політична та економічна допомога з боку Королівства. Населення вважає, що уряд має допомогти Україні у протистоянні з Росією, адже вбачає в цьому боротьбу за цінності, які проповідують, як українці, так і шведи само. При чому, цей тренд існує ще з 2014 років, що є актуальним початком таких поглядів. У ті часи шведський уряд почав велику кампанію з привертання уваги до цього моменту зовнішньої політики країни [25].

У межах дослідження підходів Швеції та України до питань національної безпеки в зовнішньополітичній доктрині можна зазначити, що Скандинавські країни часто зазнавали загроз та труднощів війни, але проявляли широкий спектр формальних та практичних взаємодій як в межах своїх індивідуальних політик, так і у відносинах між собою. Це дозволило їм зберегти свою національну ідентичність. Крім того, це відображає їхню волю уникнути участі в конфліктах [19, с. 73-75].

Підхід до національної безпеки зазвичай оголошувався в односторонній спосіб через декларації країни або її дії, але також може бути предметом двосторонніх і багатосторонніх угод. Під впливом різних викликів, Скандинавські країни акцентували увагу на співпраці в інших сферах, окрім безпеки, і при цьому досягли максимізації внутрішніх сил, необхідних для вирішення практичних завдань війни. Вони зберегли свої принципові інтереси шляхом співпраці, але важливо зазначити, що ця взаємодія включала різні рівні політики, які мали як формальне, так і практичне застосування [19, с. 73-75].

Крім того, шведська стратегія «неприєднання» до НАТО та її партнерства з цим альянсом показує цікавий приклад, яким мав скористуватися уряд України. Як відзначає М. Хольмстрьом, Королівство навіть без формального вступу до НАТО мало значний рівень інтеграції з альянсом та брало участь у його діяльності. Це підтверджувалося фактами, які вказували на зближення Швеції з НАТО, зокрема: її участь у програмі «Партнерство заради миру» та підписання «Меморандуму взаєморозуміння» з альянсом у 2014 році. Цей приклад можна екстраполювати і на інші міжнародні об'єднання, вступити до яких прагне Україна [29, с. 173].

Україні варто уважно вивчити підхід Швеції до національної безпеки, в тому числі дослідити зусилля Королівства, спрямовані на побудову спільних позицій з іншими країнами та використання культурних зв'язків для досягнення своїх цілей. Загалом, в умовах зростаючих геополітичних викликів і загроз обмін досвідом між країнами може сприяти вдосконаленню стратегій безпеки та стабілізації міжнародної обстановки.

Дуже важливим є момент активної політичної співпраці та діалогу між державами: постійні та регулярні зустрічі на найвищому рівні, створення парламентських груп дружби, активна участь дипломатів у житті обох держав та активні дії задля забезпечення світової стабільності. Звісно, такий досвід для обох держав є корисним і з економічної точки зору. Місцеві інвестори та підприємці завдяки політичній активності отримують максимальний досвід в розвинених аспектах соціально-політичного життя обох держав. Як відомо, саме Швеція була одним із взірців для України у розвитку електронного врядування [27; 20].

У підсумку маємо зазначити, що Україна має широкі можливості до імплементації окремих елементів шведської економічної моделі та моделі соціального добробуту населення, особливо враховуючи соціальну спрямованість України, закладену в Конституцію.

При цьому важливо зауважити, що шведська економічна модель неповністю відповідає викликам, які сьогодні стоять перед Україною. Але, враховуючи ресурсно-географічну базу, Україна має багато інших шляхів до влаштування влучної та ефективної соціально-економічної моделі.

Серед важливих аспектів за вище зазначеними моментами, можна виділити такі, які повинен змінити український уряд задля втілення соціально-демократичного спрямування:

1) зміна підходу до створення та контролю за реалізацією різноманітних стратегій економічно-соціального спрямування. Якісна зміна до підсилення контролю призведе до економічного зростання та підвищенню ефективності держави на міжнародній арені;

2) підсилення рівню державного регулювання в контексті перерозподілу коштів та створення нових соціальних програм, що мають допомогти українському населенню вийти з кризи, що спричинена економічною нестабільністю та військовими діями;

3) створення різноманітних платформ для проведення співпраці з різними державами-членами ЄС в різних напрямках взаємодії – соціальному, гуманітарному, економічному та ІТ-секторах. У комбінації із зменшенням митних тарифів та створенню програм соціального відновлення бізнесу у повоєнні часи, це сприяє активізації внутрішніх підприємців та стабільному економічному зростанню;

4) запровадження підсилення захисту інтересів національної безпеки, що також включає просування зменшення митних тарифів з боку інших держав по відношенню до України, політику агресивного просування товарів власного виробництва, зовнішньополітичний вектор на підсилення безпеки від військових конфліктів завдяки сприянню зниження рівня конфліктогенності у світі.

Розглядаючи можливість застосування шведської моделі розвитку в Україні, важливо не лише запозичити попередні соціально-економічні підходи, а й адаптувати сучасні моделі, розроблені в цих країнах. Йдеться про моделі електронного урядування, державна підтримка розвитку зв'язку 4G і 5G, широкопasmового інтернету, гарантований доступ до ІКТ-технологій, фінансову, ресурсну та інституційну підтримку розвитку сучасних ІТ-секторів економіки та суспільства [1, с. 49].

Отже, важливо розуміти, що Україна не може і не потребує повної імплементації шведської моделі економіки, проте окремі її елементи мають стати основоположними у новій повоєнній Україні. У разі швидкого та якісного втілення запропонованих моментів та ідей, Україна може стати однією з найбільш соціально забезпечених держав світу з економікою, що має найбільш ліберальний ринок, який розвивається найшвидшими темпами.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, оцінка соціального виміру шведської економічної моделі підкреслила, що шведська соціальна політика ґрунтується на принципах соціальної справедливості, рівних можливостей та універсального доступу до соціальних послуг для всіх громадян без винятку. Вона відображається у високому рівні соціального захисту, безкоштовній освіті та медичному обслуговуванні для всіх шведських громадян. Підтримка рівності та солідарності у суспільстві є ключовими елементами стійкого розвитку країни. Це сприяє зміцненню інклюзивності та створює сприятливі умови для всіх. Цьому сприяє спирання на аспект соціального захисту та перерозподілу доходів, а також збереження соціальної солідарності та рівності всередині суспільства. Крім того, активна політика зайнятості та стимуляція ринку праці з боку держави є рушієм соціального гарантування країни. Це дозволяє підтримувати участь своїх громадян в економічному житті за допомогою комплексних програм зайнятості та навчання. Охарактеризовано економічні аспекти шведської моделі, що відзначається стабільністю, стійкістю та соціальністю, які є міцним фундаментом для процвітання та ефективності. Завдяки розвиненій системі державного регулювання, високому рівню соціального захисту та сприятливому середовищу для економічного розвитку Швеція є однією з провідних європейських країн за якістю життя та соціальним розвитком. Шведська економічна модель впроваджує принципи універсалізму, забезпечуючи рівний доступ до соціального забезпечення всім верствам населення, що сприяє вирівнюванню соціально-економічних рівнів у суспільстві. Швеція активно підтримує ідеї Цілей сталого розвитку ООН, що відповідає її соціально-демократичній моделі та історичному спадку. Незважаючи на стабільну економіку Швеції, країна стикається з внутрішніми та зовнішніми викликами, зокрема у реалізації Цілей сталого розвитку та в умовах глобалізації. Шведська економіка показує стійкість та високу продуктивність, а принципи соціально-спрямованої економіки сприяють збалансованому розвитку суспільства.

Надано рекомендації щодо перспектив імплементації шведської моделі розвитку в Україні, які базуються на виявленні ключових аспектів та можуть бути ефективними для адаптації українського суспільства до нових умов і вдосконалення системи соціального захисту та економічної політики. Серед таких було визначено: зміцнення демократичних принципів та зниження рівню корупції завдяки зміні підходу до стратегічного планування, переходу до якісних норм контролю за виконанням державних планів та створенню різноманітних наукових робіт з ціллю отримання додаткових даних для прийняття рішень; створення ефективного державного управління завдяки зменшенню бюрократичного апарату України та підсиленню ролі місцевого самоврядування; впровадження реформ для підсилення регулювання окремих аспектів ринку з метою забезпечення стабільного розвитку та підсиленню економічного зростання; керування принципом «національної безпеки» у внутрішній та зовнішній політиках, що сприяє підвищенню ефективності розвитку економіки та зовнішньоторговельного обігу, а також сприяє затвердженню політичної позиції на світовій арені.

Література

- 1) Кудряченко А.І., Кривонос Р.А., Солошенко В.В., Скандинавська модель: досвід для України. / А.І. Кудряченко, Р.А. Кривонос, В.В. Солошенко // За загальною редакцією член-кор. НАН України, д.і.н., проф. Кудряченка А.І. – С. 42-49.
- 2) Мудролюбова Н.О. Проблеми у соціальному секторі на прикладі Королівства Швеції / Н. О. Мудролюбова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. – 2014. – Вип. 25. – С.195-200.
- 3) Sanandaji Nima Have Sweden’s politicians totally lost their sense of direction [Текст] / Nima Sanandaji // Електронне видання The Local SE – 2014 – 14 січня – URL: <http://surl.li/usuzx> (дата звернення: 12.05.2024).
- 4) «Шведська модель»: стислий огляд становлення здобутків і проблем // Національна безпека і оборона. Київ: Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова – 2009. – № 1. – С. 9–22.
- 5) Всесвітній Банк // Офіційний сайт Всесвітнього Банку – URL: <https://data.worldbank.org> (дата звернення: 12.05.2024).
- 6) Дегтяр О.А. Державне регулювання соціальних процесів в Швеції / О.А. Дегтяр // Інтернет-конференції ХНУМГ ім. О.М. Бекетова – 2015 – С. 1-12
- 7) Мірошник О. Інститут місцевого самоврядування у Швеції / О. Мірошник // Національна безпека і оборона – Центр Разумкова – 2009 – №1 (105) – С. 37-39
- 8) Average monthly salary by sector 1992–2022 (Corrected 2024-03-12) // Statistiska centralbyrån – 2024 – URL: <http://surl.li/usuzq> (дата звернення: 12.05.2024).
- 9) Статистичні дані ОЕСР [Текст] // Офіційний сайт ОЕСР – 2024 – URL: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOCX_AGG (дата звернення: 12.05.2024).
- 10) Andersen T. M., Holmström B., Honkapohja S., Korkman S., Söderström H.T., Vartiainen J. The nordic model. Embracing globalization and sharing risks // Helsinki: Taloustieto Oy. – 2007 – 167 с.
- 11) Токарський Т.Б. Трансформація соціальної політики в Україні і її проблеми / Т.Б. Токарський // Проблеми економіки. Економіка та управління національним господарством. – 2017. – №4. – URL: <https://oaji.net/articles/2017/728-1519826444.pdf> (дата звернення: 12.05.2024).
- 12) Jansson Peter M. Swedish Social Democracy, Functionalism and the Social Contract / Peter M. Jansson // Europe from a Political Sociological Perspective. Jean Monnet Chair Online Textbook – 2022 – Chapter 8 – С. 1-14.
- 13) Christiansen N.F., Marrkola P. The Nordic model of welfare. A Historical reappraisal. // Copenhagen: Museum Tusulanum Press – 2006. – С. 75-79.
- 14) Каліновський Р.О. Лібералізація стабілізаційної макроекономічної політики: досвід Швеції та уроки для України / Р.О. Каліновський // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2018. – №4 (199). – URL: <http://surl.li/usvbc> (дата звернення: 12.05.2024).
- 15) Kjellberg Anders Self-regulation versus State Regulation in Swedish Industrial Relations / Anders Kjellberg // Festschrift till Ann Numhauser-Henning – 2017 – С. 357-383.
- 16) Greve B., What Characterise the Nordic Welfare State Model / B. Greve // Journal of Social Sciences. – 2007. – Vol. 3 – No. 2. – URL: <https://thescipub.com/abstract/jssp.2007.43.51> (дата звернення: 12.05.2024).
- 17) Євмешкіна О.Л. Досвід стратегічного планування Королівства Швеції / О.Л. Євмешкіна // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. – Теорія та історія публічного управління. – 2021 – Том 32 (71) – №1 – С. 1-5.
- 18) Work–life balance. Official source for facts about Sweden // Офіційний сайт уряду Швеції – URL: <https://sweden.se/life/society/work-life-balance> (дата звернення: 12.05.2024).
- 19) Кирпичник Р.І. Питання національної безпеки та його вплив на формування політичної культури Скандинавських країн / Р.І. Кирпичник // Наукове фахове видання «Регіональні студії» – 2022 – №31 – С. 72-76.
- 20) Льїн Артем Ми мусимо допомагати на всіх рівнях — інтерв'ю з послом Швеції про гуманітарну, фінансову та військову підтримку України [Текст] // НВ. – 2022. – 7 червня. – URL: <http://surl.li/usuzd> (дата звернення: 12.05.2024).
- 21) Гайдай Дарія, Літра Леонід Аудит зовнішньої політики Україна-Швеція / Гайдай. Д, Літра Л. // Інститут світової політики – 2017 – 27с.
- 22) Євмешкіна О.Л. Проблеми державного стратегічного планування в Україні / О.Л. Євмешкіна // Держава та регіони. Серія: Державне управління – 2014 – № 1 (45) – С. 14-18.
- 23) Social Progress Index 2024 [Текст] // Social Progressive Imperative. Index Action Impact. – 2024 – URL: <https://www.socialprogress.org/2024-social-progress-index/> (дата звернення: 12.05.2024).
- 24) Новіков Н. Щодо питання регулювання фінансового ринку: державне регулювання та його методи / Н. Новіков // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право – 2022 – Том 2 – №74 – С. 72-75

- 25) Матюшенко І.Ю., Прасол О.С., Саргсян Е.Л. Інноваційне співробітництво України та скандинавських країн в умовах нової промислової революції / І.Ю. Матюшенко, О.С. Прасол, Е.Л. Саргсян // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія "Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм." – 2019 – Вип.10 – с.11-23
- 26) Фахурдінова Маріанна Скандинавські рецепти: чим для України корисний досвід інтеграції Швеції та Фінляндії до НАТО? [Текст] // Аналітичний портал. Центр «Нова Європа». – Київ. – 2022. – URL: <http://surl.li/nrjfs>;
- 27) Політичні відносини між Україною та Королівством Швеція // Офіційний сайт Посольства України в Королівстві Швеція – URL: <http://surl.li/usuyz> (дата звернення: 12.05.2024).

References

- Kudriachenko A.I., Kryvonos R.A., Soloshenko V.V., Skandinavska model: dosvid dlia Ukrainy. / A.I. Kudriachenko, R.A. Kryvonos, V.V. Soloshenko // Za zahalnoi redaktsiiei chlen-kor. NAN Ukrainy, d.i.n., prof. Kudriachenka A.I. – S. 42-49.
- Mudroliubova N.O. Problemy u sotsialnomu sektori na prykladi Korolivstva Shvetsii / N. O. Mudroliubova // Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drabomanova. Serii 18 : Ekonomika i pravo. – 2014. – Vyp. 25. – S.195-200.
- Sanandaji Nima Have Swedens politicians totally lost their sense of direction [Tekst] / Nima Sanandaji // Elektronne vydannia The Local SE – 2014 – 14 sichnia – URL: <http://surl.li/usuzx> (data zvernennia: 12.05.2024).
- «Shvedska model»: styslyi ohliad stanovlennia zdobutkiv i problem // Natsionalna bezpeka i oborona. Kyiv: Ukrainskyi tsentr ekonomichnykh i politychnykh doslidzhen imeni Oleksandra Razumkova – 2009. – № 1. – S. 9–22.
- Vsesvitnii Bank // Ofitsiinyi sait Vsesvitnoho Banku – URL: <https://data.worldbank.org> (data zvernennia: 12.05.2024).
- Diehtiar O.A. Derzhavne rehuliuвання sotsialnykh protsesiv v Shvetsii / O.A. Diehtiar // Internet–konferentsii KhNUMH im. O.M. Beketova – 2015 – S. 1-12
- Miroshnyk O. Instytut mistsevoho samovriaduvannia u Shvetsii / O. Miroshnyk // Natsionalna bezpeka i oborona – Tsentr Razumkova – 2009 – №1 (105) – S. 37-39
- Average monthly salary by sector 1992–2022 (Corrected 2024-03-12) // Statistiska centralbyrån – 2024 – URL: <http://surl.li/usuzq> (data zvernennia: 12.05.2024).
- Statystichni dani OESR [Tekst] // Ofitsiinyi sait OESR – 2024 – URL: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOCX_AGG (data zvernennia: 12.05.2024).
- Andersen T. M., Holmström B., Honkapohja S., Korkman S., Söderström H.T., Vartiainen J. The nordic model. Embracing globalization and sharing risks // Helsinki: Taloustieto Oy. – 2007 – 167 s.
- Tokarskyi T.B. Transformatsii sotsialnoi polityky v Ukraini i yii problemy / T.B. Tokarskyi // Problemy ekonomiky. Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom. – 2017. – №4. – URL: <https://oaji.net/articles/2017/728-1519826444.pdf> (data zvernennia: 12.05.2024).
- Jansson Peter M. Swedish Social Democracy, Functionalism and the Social Contract / Peter M. Jansson // Europe from a Political Sociological Perspective. Jean Monnet Chair Online Textbook – 2022 – Chapter 8 – S. 1-14.
- Christiansen N.F., Marrkola P. The Nordic model of welfare. A Historical reappraisal. // Sopenhagen: Museum Tusulanum Press – 2006. – S. 75-79.
- Kalinovskyi R.O. Liberalizatsiia stabilizatsiinoi makroekonomichnoi polityky: dosvid Shvetsii ta uroky dlia Ukrainy / R.O. Kalinovskyi // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka. Serii: Ekonomika. – 2018. – №4 (199). – URL: <http://surl.li/uvbc> (data zvernennia: 12.05.2024).
- Kjellberg Anders Self-regulation versus State Regulation in Swedish Industrial Relations / Anders Kjellberg // Festschrift till Ann Numhauser-Henning – 2017 – S. 357-383.
- Greve B., What Characterise the Nordic Welfare State Model / B. Greve // Journal of Social Sciences. – 2007. – Vol. 3 – No. 2. – URL: <https://thescipub.com/abstract/jssp.2007.43.51> (data zvernennia: 12.05.2024).
- Ievmieshkina O.L. Dosvid stratehichnoho planuvannia Korolivstva Shvetsii / O.L. Yevmieshkina // Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Derzhavne upravlinnia. – Teoria ta istoriia publicnoho upravlinnia. – 2021 – Tom 32 (71) – №1 – S. 1-5.
- Work–life balance. Official source for facts about Sweden // Ofitsiinyi sait uriadu Shvetsii – URL: <https://sweden.se/life/society/work-life-balance> (data zvernennia: 12.05.2024).
- Kyrpychnyk R.I. Pytannia natsionalnoi bezpeky ta yoho vplyv na formuvannia politychnoi kultury Skandinavskykh krain / R.I. Kyrpychnyk // Naukove fakhove vydannia «Rehionalni studii» – 2022 – №31 – S. 72-76.
- Iin Artem My musymo dopomahaty na vsikh rivniakh — intervju z poslom Shvetsii pro humanitarnu, finansovu ta viiskovu pidtrymku Ukrainy [Tekst] // NV. – 2022. – 7 chervnia. – URL: <http://surl.li/usuzd> (data zvernennia: 12.05.2024).
- Haidai Daria, Litra Leonid Audyt zovnishnoi polityky Ukraina-Shvetsiia / Haidai. D, Litra L. // Instytut svitovoi polityky – 2017 – 27s.
- Ievmieshkina O.L. Problemy derzhavnogo stratehichnoho planuvannia v Ukraini / O.L. Yevmieshkina // Derzhava ta rehiony. Serii: Derzhavne upravlinnia – 2014 – № 1 (45) – S. 14-18.
- Social Progress Index 2024 [Tekst] // Social Progressive Imperative. Index Action Impact. – 2024 – URL: <https://www.socialprogress.org/2024-social-progress-index/> (data zvernennia: 12.05.2024).
- Novikov N. Shchodo pytannia rehuliuвання finansovoho rynku: derzhavne rehuliuвання ta yoho metody / N. Novikov // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo – 2022 – Tom 2 – №74 – S. 72-75
- Matiushenko I.Iu., Prasel O.S., Sarhsian E.L. Innovatsiine spivrobitnytstvo Ukrainy ta skandinavskykh krain v umovakh novoi promyslovoi revoliutsii / I.Iu. Matiushenko, O.S. Prasel, E.L. Sarhsian // Visnyk KhNU im. V.N. Karazina. Serii "Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turizm." – 2019 – Vyp.10 – s.11-23
- Fakhuridinova Marianna Skandinavski retsepty: chym dlia Ukrainy korysnyi dosvid intehratsii Shvetsii ta Finliandii do NATO? [Tekst] // Analitichnyi portal. Tsentr «Nova Yevropa». – Kyiv. – 2022. – URL: <http://surl.li/nrjfs>;
- Politychni vidnosyny mizh Ukrainoiu ta Korolivstvom Shvetsiia // Ofitsiinyi sait Posolstva Ukrainy v Korolivstvi Shvetsiia – URL: <http://surl.li/usuyz> (data zvernennia: 12.05.2024).